

FRANSIZCA KÜLTÜR BAŞKADIR

“ *Türkçenin, ilkin Afrikalı Leo ve Semerkand adlı romanlarıyla tanıştığı, peşi sıra bize birçok romanını okuttuğu Maalouf, artık Fransız dilinin boyunca serpilmesinden de sorumlu.*

Yeryüzünde nereye ayak basılırsa basılsın, ikinci bir dil olarak Fransızca öğrenmeyi, onu kullanmayı seçenler, konuşmalar dahi diğerlerinden daha belirgin biçimde ayırt edilebilir. Anadili Fransızca olanlar gibi. Karmaşaya yol açmayacaksa, biraz ileri gidilerek şu söylenebilir: Frankofonlar, yani Fransızca konuşabilenler, dilleri böyle döndüğü için azıcık da olsa daha sofistike görünürler, öyle görünmeyi tercih ederler. Haklı olabilirler, çünkü bu yolla Racine, Voltaire ya da Rousseau gibi büyüklerle dost olma şansları artıyor. Kabul edilmeli ki, insanlığın deneyimini başkalaştırıp anlamlandıran en önemli faaliyetlerinden birisi İhtilal. Fransızcayla onun öncesine, sonrasına bakmak daha anlamlı. Evet, düşünce evimiz, dil de onun kapısı: haklıyız, geniş ev, birden fazla kapı ferahlıktır.

Anglosakson kültürün diliyle, akraba olsalar da, amansızca savaşım içindedir Frankofonlar. İngilizceyle onlara yaklaşmanız işleri zorlaştırır.

Haklılar, çünkü bundan yaklaşık 400 yıl önce bir dil tapınağı oluşturan tek ulus, neredeyse. Bu kutsal yapının adı Fransız Akademisi. Flaubert'in, "Alay edilen ve üyesi olunmaya çalışılan," diye belirlediği Akademi sanatın, edebiyatın ve bilimin bir ülkede nasıl gelenekselleştiğinin ve

Serkan Yolcu

kurumlaştığının kanıtı. Edebiyat ödülleri konusunda en büyük rakipleri Goncourt Kardeşler. Bu bile tek başına bir zafer.

Akademi, Kardinal Richelieu ve 13. Louis dayanışmasıyla dillerini korumak, geliştirmek, niteliğini artırmak için 1635'te kurulmuş. Herhangi başka bir ulusun bireyine tepeden bakıyormuş gibi görünmesinin nedeni, belki de Fransızcanın bu denli korunup kollanılması. Bilmiyoruz ama yakın zamanda Akademi, tatlı bir sürprizle Ortadoğu'nun Fransası'nda doğan Arap asıllı **Amin Maalouf**'u "29 numaralı koltuk"la onurlandırdı. Türkçenin, ilkin *Afrikalı Leo* ve *Semerkand* adlı romanlarıyla tanıştığı, peşi sıra bize birçok romanını okuttuğu Maalouf, artık Fransız dilinin boyunca serpilmesinden de sorumlu. Koltuk bir anlamda belalı, çünkü bulunduğu yerde Montherlant, Renan, Lévi-Strauss gibi aşına olduğumuz "ölümsüz" isimler oturmuş.

Fransız Akademisi için bu Levanten, farklı kültürleri çağrıştırmaları nedeniyle bir tür zenginlik, çeşitlilik.

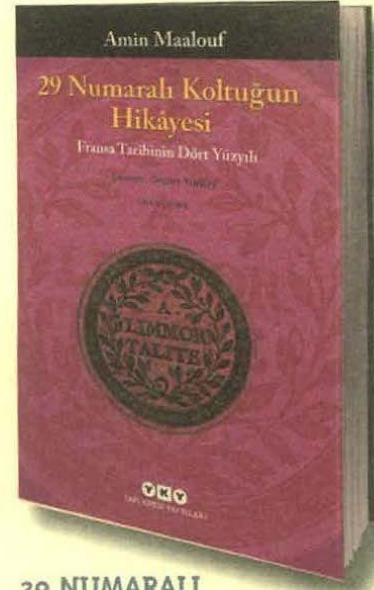
KOLTUK BELASI

Unvanı aldığı yıllarda, yaptığı konuşması yayımlandı Maalouf'un (*Fransız Akademisi'ne Kabul Konuşması ve Jean-Christophe Rufin'in Yanıtı*, **YKY**). Bu metinlere, tıpkı Nobel konuşmaları gibi bir ayrıcalık atfediliyor. *29 Numaralı Koltuğun Hikâyesi* ise, bu unvanda daha önce görev yapmış münevver insanların küçük biyografilerini içinde saklıyor. Maalouf'un kitapta belirttiği üzere "her nedense" bu numara, diğer koltuklara göre daha egemen görünüyor. Yazar bu mevkinin sınırlarını çizerken, onun tarihi sürecine, üyelerin anekdotlarına, vakanüvislerin anlatılarına kendi kurgu anlayışını da dahil etmiş. On sekiz "adam"ın doldurduğu dört yüz yıllık kültür tarihini, bir sorumluluk bilinciyle derliyor bu kazı çalışmasında. Dilbilgisi, vokabüler gibi meseleler üzerine kafa yoran bu adamların kaderleri ister istemez krallarla, kardinallerle, gelenekçilerle, ihtilal ve cumhuriyetçilerle belirlenmiş. Kaçınılmaz biçimde. İç çekişmeler, tartışmalar, politika gibi birçok unsur var Akademi'de. Dünya Savaşları. İntiharlar ve boğulmalar. İlk müdavim Bardin, Seine'de boğulurken, hemen yanı başımızdaki Henry de Montherlant, acılarına son vermek için yuttuğu zehrin etkisinden emin olamayıp kendisini

boğazından vurmuş. Akademi, Molière'e biraz cimri davranmış mesela: öldükten yüz beş yıl sonra unvanı verilmiş kendisine. Molière demişken, diğer koltukların sahiplerinin arasında fazlasıyla tanıdık çıkıyor karşımıza. Dumézil, Gautier, Anatole France, Valéry, René Girard, La Bruyère, Voltaire, Eric Orsenna, Alain Robbe-Grillet, Cocteau, Troyat, Maurois, Braudel, La Fontaine, Tocqueville, Kaptan Cousteau, Pasteur, Victor Hugo, Pierre Loti,

Dumas. Yazmakla bitmez... "Kapıda kalanlara" ayrıca paragraf ayırmak lazım. Rousseau, Balzac, Sartre, Camus, Akademi'ye kabul edilmemişler örneğin. İlginçtir, mesela Zola, 24 kez adını aday listesine yazdırmış ama nafile. Ya da Hugo. Beşinci adaylığında seçilebilmiş. Bundan dolayı ne kadar üzüldüklerini bilmiyoruz ama Balzac, Flaubert ve Baudelaire hiç listeye girmemiş.

Bir Levanten olarak **Amin Maalouf**'un "29 numaralı koltuk" için seçilmesi de yukarıdaki sonuçlar kadar şaşırtıcı. Bir yandan sevindirici. Doğu Akdeniz ve Mezopotamya'yı anlatmayı tercih eden, bu topraklarda çoban ve sultanı aynı hikâyede tutan, dinler ve coğrafyalar arasında kötücül sınırları parçalamayı savunan, kurgularını bu anlayış üzerine çatan bir romancı Maalouf. Çatısında bombalar patlarken Lübnan'dan ayrılmış ve 1976'dan itibaren doğduğu topraklara, üzerinde biteviye kendi kendisini yiyen insana ve kültüre Paris'ten bakmış. Her ne kadar oryantalizmle, kurmacalarındaki yordamla eleştirilse de, yazın ve kültür alanında varlığının etkisi yok sayılamaz. Aynı zamanda, toplumun ürettiklerine yabancılığı, içe dönüklüğü, dışarıda bıraktığı entelektüellerin varlığı gibi birçok nedenden dolayı aldığı yergilerle yıpranan Akademi için bu Levanten, farklı kültürleri çağrıştırmaları nedeniyle bir tür zenginlik, çeşitlilik. Ölümüne kadar (çok geç olmasını diliyoruz), Fransızca'yı koruyup geliştirecek olan Maalouf, ayrıca acılarına gülümseyebilen bir Frankofon. İki anadili var. İki evi. ■

29 NUMARALI KOLTUĞUN HİKÂYESİ
Amin Maalouf
YKY
Çeviren: Orçun Türkay